



**Syddansk Universitet**

## **Social kapital og økonomisk sociologi**

Svendsen, Gunnar Lind Haase; Svendsen, Gert Tinggaard

*Published in:*

Distinktion : Scandinavian Journal of Social Theory

*DOI:*

[10.1080/1600910X.2003.9672864](https://doi.org/10.1080/1600910X.2003.9672864)

*Publication date:*

2003

*Document version*

Peer-review version

*Citation for pulished version (APA):*

Svendsen, G. L. H., & Svendsen, G. T. (2003). Social kapital og økonomisk sociologi. Distinktion : Scandinavian Journal of Social Theory, 4(2), 105-118. DOI: 10.1080/1600910X.2003.9672864

### **General rights**

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

### **Take down policy**

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

# Social kapital og økonomisk sociologi

Svendsen, G.L.H. & G.T. Svendsen (2003) "Social kapital og økonomisk sociologi". *Distinktion*, nr. 7, s. 105-118.

## Indhold:

### Sammenfatning

1. Introduktion
2. Økonomi og kultur
  - 2.1 Økonomiske og ikke-økonomiske fænomener
  - 2.2 New Institutional Economics
3. Bourdieus mæglingsforsøg
  - 3.1 Social og kapital
  - 3.2 Definition af kapital
  - 3.3 Bourdieus kapitalteori
  - 3.4 Kapitalformernes karakteristika: De tre V'er
    - 3.4.1 Varighed
    - 3.4.2 Veksling
    - 3.4.3 Værdi
4. Social kapital, tillid og økonomisk velstand
5. Konklusion

### **Sammenfatning (max 250 ord, DK/GB)**

Hvad er social kapital? Vi søger at besvare dette spørgsmål i en tværvidenskabelig tilgang, som forener økonomi og sociologi. Dette sker i tre dele. Det generelle økonomiske udgangspunkt er hentet fra New Institutional Economics med dets fokus på asymmetrisk information og deraf følgende transaktionsomkostninger. Dernæst inddrager vi Bourdieus kapitalteori og viser, hvorledes kulturelle forhold generelt kan kompensere for tilstedeværelsen af asymmetrisk information. Endelig introducerer vi social kapital begrebet som en yderligere konkretisering af Bourdieus tilgang, idet social kapital kan operationaliseres som tilstedeværelsen af tillid i et samfund. Vi argumenterer således for, at social kapital i form af tillid kan løse de to grundlæggende problemer i New Institutional Economics ved at kompensere for asymmetrisk information og mindske transaktionsomkostningerne i et samfund. Dermed kan social kapital anskues som en ny kapitalform, der vil kunne inddrages i forklaringen af et lands økonomiske velstand.

## 1. Introduktion

I de seneste år er der blevet introduceret et væld af forskellige former for kapital i den samfundsvidenskabelige litteratur. Ud over mere gængse begreber som fysisk, finansiell, human og social kapital afslører opslag på en artikeldatabase, at der inden for de sidste par år er blevet anvendt mindst 16 'nye' former for kapital, der strækker sig fra religiøs, emotionel til digital og organisatorisk kapital.<sup>1</sup>

I det efterfølgende vil fokusere på et af de seneste skud på stammen, nemlig social kapital. Hvad er social kapital? Vi søger at besvare dette hovedspørgsmål ved at afdække begrebets rødder og dets teoretiske bidrag via en tværvideenskabelig tilgang, som forener økonomi og sociologi. Dette sker i tre dele. Først introducerer afsnit 2 det generelle økonomiske udgangspunkt, som hentes fra *New Institutional Economics* (herefter benævnt NIE) med dets fokus på asymmetrisk information og deraf følgende transaktionsomkostninger. Afsnit 3 inddrager dernæst Bourdieus kapitalteori og viser, hvorledes kulturelle forhold generelt kan kompensere for tilstedeværelsen af asymmetrisk information. Afsnit 4 introducerer endelig social kapital begrebet som en yderligere konkretisering af Bourdieus tilgang, idet social kapital kan operationaliseres som tilstedeværelsen af tillid i et samfund. Vi argumenterer

---

1. Man finder i databasen *Current Contents* følgende former for kapital: religious, intellectual, natural, digital, psychological, linguistic, emotional, symbolic, cultural, moral, political, endogenous, network, family, knowledge, emotional. Se også Woolcock 1998 og Sobel 2002 for kritiske gennemgange.

således for, at social kapital i form af tillid kan give en teoretisk løsning på de to grundlæggende problemer i NIE, eftersom tillid netop kan kompensere for asymmetrisk information og mindske transaktionsomkostningerne i et samfund. Dermed kan social kapital anskues som en ny kapitalform, der vil kunne inddrages i forklaringen af et lands økonomiske og sociale velfærd.

## **2. Økonomi og kultur**

### **2.1 Økonomiske og ikke-økonomiske fænomener**

Ordet kapital kommer af det latinske *capitalis*, dannet af *caput* (hoved), hvorved det antager betydningen 'hovedsum'.

Inden for økonomi er kapital bredt blevet defineret som en ressource til profitmaksimering, som står til rådighed for en person eller organisation. Mere specifikt har man talt om beholdninger af kapitalgoder i form af realkapital og finansiell kapital, der på forskellig vis indgår i produktionsprocessen. *Realkapital* er producerede produktionsfaktorer i form af bygninger, maskiner, redskaber, veje, jernbaner, mens *finansiell kapital* er de likvide midler, aktier, obligationer o.lign., hvormed der kan foretages investeringer i realkapital (Wolffsen 1998, s. 317; Dalhoff og Grell 1995, s. 122 og s. 193-194). Karl

Marx benytter her begreberne “konstant” eller “fikseret” kapital overfor “cirkulerende kapital” (se f.eks. Marx 1968a).

Denne grunddefinition bærer tydeligt præg af den arbejdsdeling mellem økonomi og de øvrige samfundsvidenskaber, der har fundet sted i den vestlige verden gennem det meste af det 20. århundrede. Økonomerne fik hermed monopol på at studere de kapitalistiske markeds kræfter, mens sociologer, antropologer og andre inden for humaniora fik monopol på at studere det ikke-økonomiske felt, forstået som sociale fænomener (Smart 1993, s. 388).

Denne arbejdsdeling er delvist brudt sammen i det 20. århundredes sidste årtier. Kraftigt medvirkende hertil er dels en økonomisk orienteret sociologisk forskning - en økonomisk sociologi - anført af Pierre Bourdieu, Marc Granovetter og James Coleman; dels en sociologisk orienteret, økonomisk forskning - en sociologisk økonomi - anført af forskere inden for NIE som Douglas North og Barry Weingast.

Blandt de førstnævnte har Bourdieu (1977, 2000) mest radikalt forsøgt at fjerne de efter hans mening fuldkomment kunstige grænser mellem økonomi og sociologi. Som vi vil få at se, er dette sket gennem en ambitiøs kapitalteori, hvor det sociale område også rent metodisk (re-)integreres inden for det økonomiske område, nemlig som former for kapital på lige fod med traditionelle, økonomiske kapitaler. Herudover finder vi også flere andre sociologiske og antropologiske teorier, der i et bredere perspektiv søger at forklare principperne for markedsøkonomiens organisering – med tydelige rødder tilbage i den klassiske sociologi, som f.eks. Mauss’ gaveudveksling og

Simmels idéer om reciprocitet, forstået som udveksling af ting, tjenesteydelser, informationer, anerkendelser osv., der gensidigt forpligtiger aktører til at tilbagebetale i overensstemmelse med et bestemt, kulturelt betinget system (se f.eks. Wrong 1961; Appadurai 1986; Granovetter 1990). Omvendt har økonomer inden for NIE søgt at inddrage kulturelle aspekter som faktorer i markedsøkonomien.

## **2.2 New Institutional Economics**

NIE er grundlæggende studiet af økonomisk interaktion i en verden, hvor agenterne *ikke* har fuld information. Dette i modsætning til standardantagelsen om fuld information i neoklassisk økonomisk teori. Fordi agenter mangler information, tilføjes udvekslingen af varer og tjenesteydelser ekstra transaktionsomkostninger. Argumentet vedrører både den politiske arena og markedet.

Vedrørende den politiske arena er der transaktionsomkostninger forbundet med at påvirke de politiske beslutningstagere. Baseret på North og Weingast (1989), argumenterer Schjødt og Svendsen (2003) her for, at den succesfulde økonomiske udvikling i England efter ”The Glorious Revolution” i 1689 skyldtes den politiske svækkelse af kongemagten og indførelsen af parlamentarisme. Ved at sprede magten ud på adskillige institutioner, hævedes transaktionsomkostningerne ved lobbyisme, fordi lobbyister ikke længere kunne nøjes med at gå til kongen og få af hans embedsmænd. Nu blev de stærke interessegrupper tvunget til at påvirke flertallet af parlamentsmedlemmer. Kort sagt var det ikke længere nok at lobby ét sted – nu blev det med ét slag nødvendigt at lobby mange steder og dermed vanskeligere (Svendsen, GT, 2003).

Denne mindskelse af lobbyisme via højere transaktionsomkostninger forbedrede Englands økonomiske politik og statsmagten blev nu en langt mere troværdig partner end tidligere, fordi kongen ikke længere kunne bryde kontrakter arbitrært, f.eks. konfiskere ejendom eller finansiel kapital uden kompensation. Private borgere begyndte derfor at låne den engelske stat penge forvissede om, at pengene ville blive tilbagebetalt som aftalt. I løbet af et par årtier, havde den engelske stat på denne måde samlet kapital sammen til store investeringer, der ledte til dets flådeoverherredømme, industrielle revolution samt hidtidig uset økonomisk vækst (Schjødt og Svendsen 2003).

Vedrørende markedet, må agenter i markedet bruge ressourcer på at beskytte sig mod ufrivillige transaktioner, f.eks. tyveri. Ligeledes må ressourcer afsættes til f.eks. at udarbejde og håndhæve en kontrakt. Sådanne transaktionsomkostninger vil altid være positive, når agenterne ikke har fuld information om hinanden, og derfor er 'rules of the game', dvs. institutioner, nødvendige (North 1990).

Naturligvis kan moderne økonomiske systemer ikke alene baseres på uformelle institutioner. Mange gevinster fra handel kan ikke realiseres i fraværet af formelle institutioner.

F.eks. kan oprettelse af længerevarende lån, forsikring af transaktionen o.lign. ikke finde sted i primitive samfund, hvor transaktioner typisk sker ved at de handlende ansigt til ansigt giver med den ene hånd og tager med den anden. North (1990, s. 54) skriver således at 'The inability of societies to develop effective, low-cost enforcement of contracts is the most important source of



both historical stagnation and contemporary underdevelopment in the Third World.'

Formelle institutioner, som effektivt håndhæves af statsmagten, er således afgørende for, om et samfund kan opnå et velfungerende markedsøkonomi og dermed økonomisk vækst på længere sigt. NIE baserer denne hypotese på empirisk materiale fra økonomisk historie. Grænseoverskridende handel og handel over store afstande nødvendiggjorde således mere komplekse institutioner end lokale og regionale, præ-moderne adfærdsnormer alene. For eksempel påpeger Milgrom, North and Weingast (1990) til etableringen af de såkaldte 'law merchants' i England, som gav handlende parter information om handelsbetingelserne i andre lande eller regioner. Hvis ikke de handlende respekterede deres kontrakter, blev de "blacklisted" og udelukket fra alle fremtidige handelsaktiviteter. Denne effektive og formelle håndhævelse af handelsregler muliggjorde økonomisk fordelagtig handel over større afstande (Schjødtt og Svendsen 2003).

Således kan de nødvendige institutioner for en velfungerende markedsøkonomi både være af formel karakter med nedskrevne regler og/eller af uformel karakter med uskrevne regler. Begge typer af institutioner betinger økonomisk vækst. Hvis ikke de nødvendige formelle og uformelle institutioner etableres, så vil et samfund ikke kunne udvikle sig i økonomisk henseende.

Særligt relevant i forhold til social kapital er uformelle institutioner, hvor selvhåndhævelse af adfærdsnormer på decentralt plan finder sted. Sker dette, vil samfundet spare både måle- og håndhævelsesomkostninger og dermed realisere højere økonomisk vækst.

Paldam og Svendsen (2000; 2002) argumenterer for, at social kapital og uformelle institutioner afhænger af de formelle institutioners kvalitet målt i form af korruptionsniveau. Idéen er, at hvis nogen begår en forbrydelse mod dig, f.eks. ved at ignorere de formelle regler i en kontrakt, så vil lovbyderen blive retsforfulgt og straffet i et samfund uden korruption. Med de formelle institutioner på plads er det altså ikke muligt for en kriminel at dele gevinsten fra forbrydelsen med politi og dommer. Så hvis begge parter ved, at det ikke kan betale sig at bryde de formelle regler, vil de tilpasse deres adfærd derefter og, ved gentagne møder, opbygge tillid og social kapital. Efterhånden vil den høje grad af social kapital medføre væsentlige økonomiske fordele for agenterne, som sparer transaktionsomkostninger og dermed belønnes for at samarbejde (se også Putnam 1993; Dasgupta 2000).

Modsat vil dårlige formelle institutioner præget af korruption medføre lavere social kapital, fordi alle ikke er lige for loven. Hvis det kan betale sig at bryde reglerne, så vil det høje niveau for transaktionsomkostninger i markedet ikke føre til økonomiske fordele for agenterne, som nu tvinges til at beskytte sig ved hjælp af flere formelle kontrakter.

Dette fænomen har været særligt udbredt i Østeuropa, hvor udstrakt misbrug af offentlige stillinger til fordel for private fordele gjorde, og stadig gør, sig gældende. Planøkonomi og massiv statsintervention i økonomien medførte tunge og komplekse godkendelsesprocedurer og styrkede dermed bureaukraternes forhandlingsposition. Ofte havde disse bureaukrater diskretionær magt til selv at bestemme udfaldet af en given sag og kunne dermed afkræve deres klienter store betalinger for at træffe bestemte afgørelser. Monopolmagten til at godkende eller forkaste ansøgninger forårsagede

omfattende korrupsion og deraf følgende nedgang i social kapital (Paldam og Svendsen 2002).

### **3. Bourdieus mæglingsforsøg**

#### **3.1 Social og kapital**

Efter at have belyst den økonomiske tilgangsvinkel, vil vi i det efterfølgende argumentere for, at økonomiske og kulturelle faktorer ikke kan adskilles. De bør i stedet sammenholdes inden for samme analysemodel.

Som bekendt er dette blot kun, hvad mange økonomisk interesserede sociologer utrætteligt har anbefalet, her ikke mindst Bourdieu (f.eks. 1986, 2000 [1997], 2000a). Ja, spørgsmålet er, om det ikke simpelthen er nødvendigt at fundere en ny økonomi – en socioøkonomi i sagens natur. En sådan ny, tværvidenskabeligt baseret økonomi skulle i så fald ses som en videreførelse af Bourdieus tanker, hvorfor man passende kunne kalde den en *'Bourdieuconomics'* (Svendsen og Svendsen 2003, se også Munk 2002).

Ved at operere med forskellige former for kapital – materielle såvel som immaterielle, hårde såvel som bløde – vil det indenfor en sådan neo kapital teoriramme være muligt at forbinde en *mikroorienteret magtanalyse* (hvor forskellige former for kapital er ulige fordelt blandt aktører, udstyret med forskellige habitusser, og som indtager bestemte positioner indenfor et bestemt felt) med en *makroorienteret samfundsanalyse*, der – evt. i et historisk

perspektiv – ser på tillid i et samfund som en (ny) produktionsfaktor, primært i form af mindskede transaktionsomkostninger.

En sådan tilgang muliggør en mere realistisk vurdering af immaterielle, usynlige værdier (kulturelle, sociale kapitaler) som værende af ikke mindre samfundsøkonomisk betydning end traditionelle, økonomiske værdier (fysiske, økonomiske kapitaler) forstået som bygninger, redskaber, maskiner, råstoffer, penge, aktier mv. .

Med andre ord fører en ny socioøkonomi i form af en 'Bourdieuconomics' (eller hvad, man nu skal vælge at kalde den) henimod en form for ligestilling eller 'demokratisering' af formerne for kapital. Hermed kan en social eller kulturel kapital i princippet anses for at være ligeså vigtig som en fysisk eller økonomisk kapital, omstændighederne taget i betragtning.

Hvor skal tyngdepunktet imidlertid være i en sådan undersøgelse af kapitaler i alle former, på alle niveauer og til alle tider? Hvor skal mæglingen – eller sammensmeltningen – af økonomi og sociologi mere præcist finde sted?

Som Coleman har anbefalet, vil det her være naturligt at sammenkoble socialvidenskabsfolkenes ord 'social' og økonomernes 'kapital' med henblik på begrebsligt at udtrykke sammensmeltningen af økonomi og kultur. Med andre ord kan sammenhængen mellem økonomi og kultur med held operationaliseres som *social kapital*, anskuet som en uformel udveksling baseret på reciprocitet og tillid, der – om end bestående af usynlige relationer – ikke desto mindre har synlige effekter og som sådan rummer en stor, samfundsøkonomisk betydning (Coleman 1994, s. 175. Se også Svendsen, GLH, 2001, s. 50).

Med andre ord kunne en 'bourdieueconomics', hvis overordnede mål er at invitere til bredt samarbejde på tværs af faggrænser, tænkes at have et overvejende fokus på netop kapitalformen 'social kapital'. Frem for mange andre, nyere begreber formår netop dette begreb præcist at lokalisere en blandt økonomer ofte glemt værdi, som ikke er mindre værd end andre, mere håndfaste værdier, hverken i analysen eller empirien.

En Bourdieueconomics' største bidrag består netop i at påpege vigtigheden i at være opmærksom på, at der i en produktion også eksisterer en 'glemt' værdi eller ressource i form af en *social* kapital, der – ligesom de øvrige kapitaler – bør indberegnes i et nettoregnskab.

Et vidunderligt eksempel her er den danske andelsbevægelse, der i årtierne efter 1864-nederlaget skød frem, netop i kraft af en imponerende opbygning af social kapital lokalt, regionalt og slutteligt også nationalt – en social kapital, der i øvrigt som en 'sidegevinst' blev en motor for andre civile, socioøkonomiske bevægelser som højskole-, ungdoms- og friskolebevægelsen (Svendsen og Svendsen 2000, 2001). Denne sociale kapital i sognesamfundene i form af regelmæssig ansigt til ansigt kontakt mellem medlemmerne, tillid og i det hele taget 'smurte' samarbejdsrelationer – en ressource, der naturligvis ikke var begrebsliggjort på dette tidspunkt – har man indenfor dansk andelsbevægelse siden 1950'erne glemt alt om. Nu tog landbrugsøkonomerne over, og de havde ikke plads til 'bløde kapitaler' i deres mekaniske cost-benefit analyser. Statistikken og de såkaldte 'strukturændringer' sejrede, hvilket ikke mindst gik ud over en gruppe sociale kapitalister som husmændene, der ikke kunne finde modargumenter til forsvar for en ('urationel' og 'forældet') *livsform* (Svendsen, GLH, 2002, 2002a). Dette 1960'er syndrom plager andelsbevægelsen i dag,

hvor man f.eks. indenfor Arla og Coop Norden spørger sig selv: ”Hvad er der gået galt? Hvorfor holder et driftsregnskab på papiret ikke i virkeligheden?” En del af forklaringen er netop: Fordi andelsbevægelsens førhen så store *sociale* kapital efterhånden er eroderet bort (Svendsen, GLH, 2003).

Heraf ser man, at tillid og regelmæssig ansigt til ansigt kontakt mellem folk på kryds og tværs i en virksomhed, i et samfund eller indenfor et andet felt – den sociale kapital – er en vigtig produktionsfaktor gjort af kulturelt stof. Social kapital er usynlig, men den har virkelige konsekvenser. Som sådan bliver det derfor primært studierne af social kapital, der – anskuet indenfor en større kapitalteori – efter vores opfattelse kan tænkes at udgøre et noget nær perfekt bindeled mellem en bourdieusk, økonomisk sociologi og en nyere, sociologisk orienteret økonomi som NIE.

I det følgende vil vi vise, hvorledes Bourdieu gennem en udvidet definition af begrebet ‘kapital’ har skabt et grundlag for en sådan radikalt tværvideenskabelig social kapital forskning, der nærer ambitioner om at nærme sig en farbar vej mellem økonomi og kultur, mellem Rational Actor og strukturel tvang.

### **3.2 Definition af kapital**

Som nævnt betyder kapital hovedsum og er traditionelt blevet anskuet i snæver økonomisk forstand som enten (fikseret) realkapital eller (cirkulerende) finansiell kapital. I dag synes denne traditionelle definition at være i færd med at bryde sammen. Dette skyldes ikke mindst Bourdieus idéer om forskellige former for kapital, materielle såvel som immaterielle.

I det følgende er det netop Bourdieus' overordnede definition af kapitaler, samt hans skitse til en ny kapitalteori, der interesserer os. Hermed ikke være sagt, at de til kapitalerne knyttede aktørpositioner, habitusser, felter, symbolske kampe, teorieffekter mv. ikke er relevante at inddrage. Imidlertid vil vi i denne artikel begrænse os til at fokusere på en mulig *kobling* mellem Bourdieu og mere traditionelt konsensus- og Rational Choice tænkende samfundsteoretikere som Coleman og økonomerne indenfor NIE. Som nævnt bliver selve koblingspunktet her social kapital studier, der formår at se på menneskelig udveksling som værende på én gang økonomi (produktion) og kultur (relation) indenfor samme analyse.

Ifølge Bourdieu er kapital akkumuleret menneskeligt arbejde af en vis værdi og varighed. Kapital er 'arbejds-tid', *labor-time*.<sup>2</sup> Kapital er med andre ord *oparbejdet værdi* af historisk natur. Eller som en digter engang har udtrykt det: kapital er indtørret sved, *dried sweat* (Almås 1999, s. 162).

Her har Bourdieu tydeligvis ladet sig inspirere af Marx. Således talte Marx om kapital som "ophobet arbejde" (*aufgehäuften Arbeit*) eller "oplagret arbejde" (*aufgespeicherte Arbeit*) (Marx 1968, s. 404, 484).

---

2. For en diskussion af Bourdieus definitioner af kapital og former for kapital, se også, Müller 1985; Gartman 1991; Bourdieu og Wacquant 1992; Anheier, Gerhards og Romo 1995, Swartz 1997, Bourdieu 2000.

I Marx' terminologi var der tale om, at en bestemt historisk organisering af arbejdet, kapitalismen, havde ført til en markant difference mellem anvendt og forbrugt kapital (se f.eks. Marx 1968, s. 635). Det forgangne arbejde (*die vergangne Arbeit*), der lå til grund for kapitalens vækst, skulle her opfattes som ubetalt arbejdstid, dvs. arbejde frastjålet generationer af arbejdsslaver gennem "tusinder af århundreder" (op.cit., s. 535)

Modsat den marxske analyse, der er makroøkonomisk, historisk og endimensionel (i den forstand, at den som alle klassiske, økonomiske teorier ud over selve arbejdskraften kun medtager de 'økonomistiske' kapitaler, økonomisk og fysisk kapital), er Bourdieus analyse mikrosociologisk og opererer med forskellige former for kapital, dvs. i bred forstand former for *magt*, indenfor afgrænsede felter med egne spilleregler (som f.eks. det private erhvervsliv, kunstverdenen eller academia). Disse former for kapital, hvis antal – ligesom i øvrigt antallet af felter – ifølge en bourdieusk tankegang i realiteten er ubegrænset, strækker sig lige fra finansiell kapital, kulturel kapital, teknologisk kapital, juridisk kapital, organisatorisk kapital, kommerciel kapital, symbolsk kapital til social kapital (Bourdieu 1979, 1986, 2000 [1997])

Ifølge Bourdieu er det karakteristisk for en kapital, at den så at sige er indskrevet i verden eller - med Bourdieus egne ord - er "a force inscribed in the objectivity of things" (1986, s. 241). Derfor forudsætter kapitalerne visse *medier*, hvorigennem de kan overføres. Disse medier udgøres dels af menneskeskabte ting, dels af mennesker.



Den fysiske kapital er i sagens natur indlejret i en objektiveret, dvs. materiel form, hvorimod f.eks. human kapital, der består af uddannelse og træning, er indlejret i en kropsliggjort eller inkorporeret form, dvs. som (usynlig) del af en person. Derimod findes en enkelt kapitalform, social kapital, alene i (usynlige) relationer, dvs. *udenfor* mennesker, og kan derfor kun overleveres historisk på en indirekte måde, nemlig som indlejret i enten en inkorporeret eller en objektiveret kapital, eller i begge dele på en gang.

Overordnet indebærer udvidelsen af kapitalbegrebet derfor et fokus på kapital som arbejde, der fikseres i et medie under en akkumuleringsproces:

”Capital is accumulated labor (in its materialized form or its “incorporated”, embodied form) which, when appropriated on a private, i.e., exclusive, basis by agents or groups of agents, enables them to appropriate social energy in the form of reified or living labor” (ibid.).

Generelt medfører Bourdieus grunddefinition af kapital en mere dynamisk opfattelse af sociale aktører, som på individ- såvel som gruppebasis evindeligt investerer tid, penge og energi (*labor-time*) i at opbygge materielle og immaterielle (‘embodied’) former for kapital med håbet om siden hen at kunne profitere heraf. Anskuet i et historisk perspektiv må kapitalerne (det forgangne

arbejde i form af 'reified or living labor') nødvendigvis ses som tæt knyttet til magtrelationer og tilgodeseeelse af gruppeinteresser, dvs. helt i tråd med Marx. Dette indebærer et fokus på *distributionen* af kapital som styret af specifikke magtinteresser og markeds kræfter inden for et felt:

”[The] capital, in the sense of the means of appropriating the product of accumulated labor in the objectified state which is held by a given agent, depends for its real efficacy on the form of the distribution of the means of appropriating the accumulated and objectively available resources; and the relationship of appropriation between an agent and the resources objectively available (..) is mediated by the relationship of (..) competition between himself and the other possessors of capital competing for the same goods, in which scarcity – and through it social value – is generated. The structure of the field, i.e., the unequal distribution of capital, is the source of the specific effects of capital, i.e., the appropriation of profits and the power to impose the laws of functioning of the field most favorable to capital and its reproduction” (op.cit., s. 245-46).

Modsat Marx insisterer Bourdieu imidlertid på at definere sine begreber bredt. Det gælder såvel selve kapital-begrebet (som vi har set det), såvel som de tre egenskaber, der karakteriserer en kapital. Disse kan opsummeres som de tre V'er, som er: Varighed, Veksling og Værdi.

I afsnit 3.4 skal vi se nærmere på de tre V'er. Først er det dog nødvendigt mere overordnet at se på Bourdieus idé om en tværvidenskabelig kapitalteori i form af en "general theory of the economy of practice", der på det metodisk-analytiske plan muliggør en genforening af det økonomiske og kulturelle område.

### **3.3 Bourdieus kapitalteori**

Udgangspunktet for Bourdieus kapitalteori er visionen om en bred undersøgelse af mellemmenneskelige relationer. En sådan undersøgelse skal samle folk fra samfundsvidenskaberne og socialvidenskaberne inden for en ny, tværvidenskabeligt funderet humanvidenskab. Målet med en sådan ny humanvidenskab er at "reintroducere kapital i alle dens former og ikke kun i den ene form, der anerkendes af økonomisk teori" (Bourdieu 1986, s. 242). Der er med andre ord tale om en udvidelse af begrebet og her igennem en ligestilling eller demokratisering af 'kapital' inden for humanvidenskaberne. Økonomernes traditionelle monopol på ordet kapital skal brydes for at give plads for, at dette begrebs tværvidenskabelige potentiale kan udnyttes med henblik på en videnskabelig synergieffekt.

Med Bourdieus vision om "a general science of the economy of practices" bliver det nu muligt at kortlægge den sociale verdens praksis - ikke blot som

økonomisk kapital - men *i alle dens kapitalformer*. Oprindeligt blev dette projekt skitseret således:

”A general science of the economy of practices, capable of reappropriating the totality of the practices which, although objectively economic, are not and cannot be socially recognized as economic (..) must endeavor **to grasp capital and profit in all their forms and to establish the laws whereby the different types of capital (or power, which amounts to the same thing) change into one another**” (Bourdieu 1986, s. 243, vores fremhævning).

*Økonomien* i praksis skal altså forstås som den økonomiske beregning, der per definition ligger bag enhver handling. Dette gælder alle de fire former, Bourdieu har opereret med: økonomisk, kulturel, symbolsk og social kapital (se Svendsen 2001, s. 53-54, for en nærmere gennemgang).

Hermed er der ikke blot tale om økonomien i praksis, når det gælder handlinger, der åbenlyst har til hensigt at varetage økonomiske interesser og dermed opnå økonomisk profit. Også praksis inden for det kulturelle område er i sidste instans præget af ønsket om profit i en eller anden form.

Med henblik på realiseringen af et sådant storstilede tværvidenskabeligt projekt gennemgår Bourdieu tre karakteristika, som alle former for kapital

nødvendigtvis må rumme for at kunne benævnes kapital. Disse er: Varighed, Veksling og Værdi.

### **3.4 Kapitalformernes karakteristika: De tre V'er**

Generelt hviler "a general theory of the economy of practice" på en definition af ordet kapital som akkumuleret menneskeligt arbejde, der er værdifuldt (og dermed genstand for menneskelig interesse), historisk transmissibelt og strukturelt konvertibelt. Vi vil i den forbindelse vælge at sammenfatte disse egenskaber i de tre, danske termer: Varighed, Veksling, Værdi.

#### **3.4.1 Varighed**

Som vi så det i afsnit 3.2, opererer såvel Bourdieu som økonomerne med kapital som akkumuleret arbejde af historisk natur. I Bourdieus terminologi er der tale om, at en kapital nødvendigvis må være transmissibel (*transmissible*) forstået som 'overførbart' i tid (Bourdieu 1986, s. 244-45). Med andre ord kan en kapital helt overordnet karakteriseres som varig. Til forskel fra tidligere definitioner er Bourdieus pointe her, at såvel materielle former for kapital (overført i ting) som immaterielle former for kapital (overført i mennesker) kan karakteriseres ved en større eller mindre varighed i verden (ibid.).

#### **3.4.2 Veksling**

Med konvertibel (*convertible*) eller rekonversibel (*reconvertible*) forstås det forhold, at en kapital på et strukturelt niveau er omsættelig i den forstand, at den altid - med større eller mindre besvær - kan veksles fra én kapital til en anden (op.cit., s. 253ff. Se også Swartz 1997; Bourdieu 2000a). Hermed åbnes der for muligheden af i analysen samtidigt og på lige fod at operere med flere forskellige former for kapital i et komplekst udvekslingsmønster inden for et bestemt felt. Denne kompleksitet bliver ikke mindre af, at hver kapitalform igen kan inddeles i forskellige underkategorier eller subtyper af (omvekselig) kapital.

Hvad angår den grundlæggende idé om konvertibilitet eller 'veksling', ligger Bourdieu tæt op af Marx, der taler om "et simpelt formskifte" af en vare (*ein bloßer Formwechsel der Ware*), eller en "metamorfose" (Marx 1968, s. 171; 1970, s. 271). Konvertibiliteten, siger Bourdieu, henter sin indre dynamik fra det forhold, at økonomisk kapital "is the root of all the other (...) transformed, disguised forms of economic capital", omend disse skjulte former er "never entirely reducible to [economic capital]" (Bourdieu 1986, s. 252). Helt i tråd med økonomernes grundantagelse om mennesket som et nyttemaksimerende væsen er der hermed tale om, at det til syvende og sidst er udsigten til økonomiske profitter, der - trods alle forsøg på camouflage - driver hele værket.

Det forhold, at forskellige kapitaler kan omveksles - er omsættelige - opsummerer Bourdieu i begrebet *conversion work*. Hermed menes den konverteringsproces (her anvender Bourdieu også ordet transformation), der foregår i overensstemmelse med en *law of conservation*. Denne lov skal forstås som “the principle of the conservation of energy [in accordance with which] profits in one area are necessarily paid for by costs in another” (op.cit., s. 252-53).

Denne lov implicerer for det første, at lige såvel som en kapital i sig selv er en historisk akkumulation af *labor-time*, kræves der arbejdstid for at omsætte denne kapital til en anden kapital. Begge processer er således omkostningsfulde og indebærer risikoen for tab (op.cit., s. 253).

For det andet medfører en *law of conservation*, at mens nogle former for kapital er særdeles likvide og hermed hurtigt omsættelige til andre former for kapital, er andre derimod karakteriseret ved en strukturelt betinget ‘forsinkelse’. En sådan forsinkelse eller *time lag* skyldes en langsom omsættelighed og følgelig ofte også forøgede omkostninger. For eksempel, fortsætter Bourdieu...

”There are some goods and services to which economic capital gives immediate access, without secondary costs; others can be obtained only by virtue of a social capital of relationships (or social obligations) which cannot

act instantaneously, at the appropriate moment, unless they have been established and maintained for a long time (..) i.e., at the cost of an investment in sociability which is necessarily long-term because the time lag is one of the factors of the transmutation of a pure and simple debt into that recognition of nonspecific indebtedness which is called gratitude” (Bourdieu 1986, s. 252).<sup>3</sup>

Der er med andre ord tale om det, Bourdieu benævner “the transubstantiation whereby the most material types of capital - those which are economic in the restricted sense - can present themselves in the immaterial form of cultural capital or social capital and vice versa” (op.cit., s. 242). Hermed kan en tilsyneladende usammenlignelighed i virkelighedens verden overskrides i teoriens verden, hvor det bliver muligt inden for samme analyse at tale om økonomernes materielle kapitaler **såvel som** immaterielle kapitaler som kulturel og social kapital (op.cit., s. 242ff.; se også Mahar o.a. 1990, s. 13-14; Anheier o.a. 1995, s. 862-63).

Den engelske antropolog Alan Smart har karakteriseret det bourdieuske mæglingsforsøg på følgende, meget præcise måde:

---

3. På lignende vis kan et menneskes humane kapital i form af investeringer i uddannelse og træning potentielt føre til en høj stilling og ultimativt udmønte sig i den klart mest likvide form for kapital af alle, nemlig økonomisk kapital.



”One of the most influential efforts to reintegrate social and economic analysis has been Pierre Bourdieu’s theoretical project to develop a “general science of the economy of practices.” Such a science would recognize market exchange and capitalist production, or the economic in a narrower sense, as only a particular type of economic practice and would explore the conversions that occur between the economic and the noneconomic (..) The central set of concepts in this ambitious program is an extended use of the term capital. What is conventionally considered to be capital is in Bourdieu’s approach only one form - economic capital - while respect, obligations, and knowledge are seen as symbolic, social, and cultural capital. The study of the economy of practices would examine the distinctive logics and features of each form of capital, and the processes of conversion between the different forms” (Smart 1993, s. 388-89).

Med en sådan udvidet definition af kapital bliver det nu muligt at opstille et tværvidenskabeligt teoriapparat, der er velegnet til at mægle mellem de to yderfløje inden for humanvidenskaberne:

”The real logic of the functioning of capital, the conversions from one type to another, and the law of conservation which governs them cannot be understood unless two opposing but equally partial views are superseded: on the one hand, economism, which, on the grounds that every type of capital is reducible in the

last analysis to economic capital, ignores what makes the specific efficacy of the other types of capital, and on the other hand, semiologism (nowadays represented by structuralism, symbolic interactionism, or ethnomethodology), which reduces social exchanges to phenomena of communication and ignores the brutal fact of universal reducibility to economics” (Bourdieu 1986, s. 252-53).

### **3.4.3 Værdi**

Som nævnt, viser det forhold, at folk investerer tid, penge og kræfter i en kapital i håb om fremtidig profit, at kapital udgør en værdi. Som sådan er en kapital genstand for interesse og interessekampe. Som Bourdieu og mange andre sociologer og antropologer gør opmærksom på, er der dog her ikke udelukkende tale om værdi og interesse i snæver økonomisk forstand, dvs. kapital defineret som en produktionsfaktor og hermed et redskab til økonomisk vækst, som de klassiske økonomer vil have det.<sup>4</sup>

Denne tankegang er i tråd med en lang tradition inden for sociologi og antropologi for også at anskue den økonomiske udveksling i et samfund som en kulturel værdi, der knytter sig til klassifikatoriske kategorier, dvs. til identitetsskabelse. Således kan man spore tidlige mæglingsforsøg tilbage til

---

4. “Bourdieu’s concept of “capital” is broader than the monetary notion of capital in economics; capital is a generalized “resource” that can assume monetary and nonmonetary as well as tangible and intangible forms” (Anheier o.a. 1995, s. 862). “Economism is a form of ethnocentrism [and it] recognizes no other form of interest than that which capitalism has produced (..) It can therefore find no place in its analysis, still less in its calculations, for any form of ‘non-economic’ interest”

Simmels' og Mauss' ideer om reciprocitet.(For en nærmere gennemgang, se Svendsen 2001, s. 51-52).

Der kan med andre ord iagttages en vis 'tvedeling' i Bourdieus teoridannelse, idet vi i "a general theory of the economy of practice" finder en stor opmærksomhed omkring aktørernes brug af kapital som redskaber for varetagelsen af egne interesser i form af profitmaksimering (Bourdieu 1986, s. 242ff.; se også Portes 1998, s. 3-4). Alligevel, fortsætter Bourdieu, må en kapital nødvendigvis også rumme en værdi, der er af kulturel art - også selvom denne værdi i sidste instans, potentielt, altid kan udmønte sig økonomisk (Bourdieu 1986, s. 252-53).

#### **4: Social kapital, tillid og økonomisk velstand**

Bourdieu's idé om eksistensen af immaterielle, kulturelt betingede former for kapital, der potentielt kan udmønte sig i økonomisk velstand, er efterfølgende blevet diskuteret i litteraturen som 'social kapital'. Denne form for kapital har Bourdieu selv defineret som "the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possession of a durable network" (se også Svendsen 2001, s. 53). På den måde rummer usynlige, reciprokke relationer ikke blot en (ikke-økonomisk) kulturel værdi. Et gruppetilhørsforhold rummer samtidig en helt

---

(Bourdieu 1990, s. 112-113). Se også Bourdieu 1977, s. 171ff. ; 1980, s. 261-263, samt 1983.

konkret økonomisk værdi for den enkelte deltager, hvorfor der vitterligt er tale om en *kapital*, der på sigt kan forrentes og kapitaliseres.

Som nævnt indebærer Bourdieus 'udvidede' kapitalbegreb et brud med traditionel økonomisk tænkemåde. Det samme er tilfældet, når den amerikanske sociolog James S. Coleman - der mere end nogen anden har gjort social kapital kendt blandt økonomer og sociologer - lader sin kapital definition omfatte en mere 'blød' form for kapital som social kapital. Colemans pointe er her, at det er karakteristisk for *alle* former for kapital, at de muliggør "the achievement of certain ends that would not be attainable in [their] absence" (Coleman 1990, s. 302). Dette inkluderer fysisk kapital, som er "wholly tangible", human kapital, som er "less tangible", såvel som *social kapital*, som er "even less tangible" (op.cit., s. 304). Hermed når Coleman frem til en definition af kapital som akkumuleret arbejde, der er indlejret i den sociale struktur, og som har en produktiv nytteværdi for de enkelte aktører i deres bestræbelser på at varetage egne interesser (op.cit., s. 300ff.).

Coleman har defineret social kapital som "menneskers evne til i grupper og organisationer at samarbejde om fælles mål" (Coleman 1988, s. 95). Social kapital er på denne måde blevet et forsøg på at forene sociologi og klassisk økonomi, idet social kapital formodentligt bevirker, at flere økonomiske transaktioner kan finde sted ved lavere omkostninger.

Idéen er, at den ifølge Bourdieu per definition socioøkonomiske værdi –

indbefattende en personlig profit eller *kapitalgevinst* – der ligger i at deltage i et netværk, medfører kollektive goder som generaliseret tillid og fælles sociale normer som et slags 'biprodukt'. Hermed kommer en social kapital på makro niveau til at udgøre en social lim, der skaber forudsigelige adfærdsmønstre og tilskynder mennesker til frivilligt at slutte sig sammen i grupper. Afgørende er her, at ansigt til ansigt interaktionerne i grupperne vil generere tillid (Svendsen og Svendsen 2000, 2001).

De fælles sociale normer bevirker, at sandsynligheden for snyd, forbrydelser, manglende overholdelse af betingelserne i en kontrakt, mindskes fordi et brud på de sociale normer påfører 'normbryderen' høje sociale omkostninger i form af social udstødelse. Dermed bliver 'et ord et ord'. Gode eksempler på dannelsen af social kapital i Danmark er som nævnt andelsbevægelsen samt iværksætterkulturen generelt i Danmark (Svendsen og Svendsen 2000, 2001; Chloupkova, Svendsen og Svendsen 2003).

Hvis en gruppe eller et samfunds medlemmer opbygger tillid til hinanden over tid, kan der opnås højere økonomisk vækst end i en tilsvarende gruppe uden gensidig tillid. Coleman antager dermed, at social kapital er en ny produktionsfaktor, som kan reducere det antal af transaktioner i et samfund, der nødvendigvis må håndhæves og overvåges af en tredje part. Hermed er det ikke længere nødvendigt formelt at måle og håndhæve alle transaktioner. Dette frivillige samarbejde er selvhåndhævende og udgør således en uformel institution uden nedskrevne regler. Dette i modsætning til tvungen samarbejde,

der håndhæves af en tredje part på baggrund af en formel institution baseret på skrevne regler.<sup>5</sup>

#### **4. Konklusion**

Vi søgte at besvare spørgsmålet om, hvad social kapital er, i en tværvidenskabelig økonomisk-sociologisk 'tre-trins-raket'. Første trin var det økonomiske udgangspunkt fra New Institutional Economic (NIE). Her fokuserede vi på tilstedeværelsen af ufuldstændig information i praksis og de deraf følgende transaktionsomkostninger, som fulgte til compensation heraf. Andet trin var at inddrage Bourdieus og Colemans kapitalteorier, som banede vejen for undersøgelsen af immaterielle, kulturelt betingede former for kapital og dermed social kapital. Via tillidsskabelse i frivillige gruppedannelser kunne transaktionsomkostningerne mindskes og således kompensere for den manglende information mellem individerne i et samfund (som identificeret i NIE ). Tredje trin var følgelig at anskue social kapital som en ny kapitalform, der forener sociologi og klassisk økonomi, idet begrebet vil kunne inddrages i forklaringen af et lands økonomiske velstand, fordi økonomiske transaktioner, under tilstedeværelsen af social kapital i form af tillid, kan finde sted ved lavere omkostninger.

---

5. Bemærk, at vi her taler om social kapital i positiv forstand, når en gruppedannelse er gunstig for økonomisk vækst i samfundet som helhed. Modsat er social kapital negativ, når gruppedannelsen er

## Litteratur:

- Almås, Reidar (1999) *Rural Devopment - a Norwegian Perspective*. Rapport nr. 9/99, Senter for Bygdeforskning, Trondheim.
- Anheier, Helmut K., J. Gerhards og F. P. Romo (1995) "Forms of Capital and Social Structure in Cultural Fields: Examining Bourdieu's Social Topography." *The American Journal of Sociology* 100 (4), s. 859-903.
- Appadurai, Arjun (1986) "Introduction: Commodities and the Politics of Value." I: A. Appadurai (ed.) *The Social Life of Things*, s. 3-63. Cambridge University Press, Cambridge.
- Becker, Gary (1964) *Human Capital*. National Bureau of Economic Research, New York.
- Bourdieu, Pierre og Loic J. D. Wacquant (1992) *An Invitation to Reflexive Sociology*. University of Chicago Press, Chicago.
- Bourdieu, Pierre (1977) *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bourdieu, Pierre (1979) "Le capital social" og "Les trois états du capital culturel". I: *Actes de la recherche en sciences sociales*, nr. 30, s. 2-3 og 3-6.
- Bourdieu, Pierre (1980) "The production of belief: contribution to an economy of symbolic goods". *Media, Culture and Society* 2 (3), s. 261- 28
- Bourdieu, Pierre (1983) "The field of cultural production, or: the economic world reversed." *Poetics* 12, s. 311-356.
- Bourdieu, Pierre (1986) "The Forms of Capital". I: Richardson (red.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, s. 241-58. Greenwood, New York.
- Bourdieu, Pierre (1990) *The Logic of Practice*. Polity Press, Cambridge.

---

skadelig for den samfundsøkonomiske vækst (men muligvis gunstig for gruppens indtjening). For en gennemgang af positiv og negativ social kapital, se Svendsen 2001).

- Bourdieu, Pierre (1996) *The State Nobility: Elite Schools in the Field of Power*. Polity Press, Oxford.
- Bourdieu, Pierre (2000 [1997]) "Det økonomiske felt". *Dansk Sociologi*, nr. 1, s. 13-40.
- Bourdieu, Pierre (2000) *Les Structures Sociales de L'économie*. Seuil, Paris.
- Coleman, James S. (1990) *Foundations of Social Theory*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Coleman, James S. (1994) "A Rational Choice Perspective on Economic Sociology." I: N. J. Smelser and R. Swedberg (eds.) *The Handbook of Economic Sociology*, s. 166-178. Princeton University Press, New York.
- Dalhoff, Jørgen og Henrik Grell (1995) *Samfundsøkonomisk minilex*. Gyldendal, Haslev.
- Dasgupta, Partha og Ismail Serageldin (2000) *Social Capital. A Multifaceted Perspective*. World Bank. Washington D.C.
- Fukuyama, F. (1995) *Trust. The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. Hamish Hamilton, London.
- Gartman, David (1991) "Culture as Class Symbolization or Mass Reification? A Critique of Bourdieu's *Distinction*." *American Journal of Sociology* 97 (2), s. 421-47.
- Granovetter, Marc (1990) "The Old and the New Economic Sociology." I: R. Friedland and A. F. Robertson (eds.) *Beyond the Marketplace*, s. 89- 112 Aldine de Gruyter, New York.
- Mahar, Cheleen, R. Harker and C. Wilkes (1990) "The Basic Theoretical Position." I: Harker, Mahar and Wilkes (eds.) *An Introduction to the Work of Pierre Bourdieu*. Macmillan, London.



- Marx, Karl (1968 [1867]) Marx, Karl - Engels, Friedrich. *Werke*, Band 23, "Das Kapital", Bd. I, Zweiter Abschnitt, s. 161 - 191. Dietz Verlag, Berlin/DDR.
- Marx, Karl (1968a [1863]) Marx, Karl - Engels, Friedrich. *Werke*, Band 26.2, "Theorien über den Mehrwert", s. 471-535. Dietz Verlag, Berlin/DDR.
- Marx, Karl (1968b [1849]) Marx, Karl - Engels, Friedrich. *Werke*, Band 6, "Lohnarbeit und Kapital", s. 397-423. Dietz Verlag, Berlin/DDR.
- Marx, Karl (1970) *Kapitalen*. Bibliotek Rhodos, Kbh.
- Munk, Martin D. (2002) "Reformuleringen af økonomisk teori – forskellen på fornuftige og rationelle forventninger i det økonomiske felt". *Dansk Sociologi*, nr. 1, s. 11-13.
- Müller, Hans-Peter (1985) "Kultur, Geschmack und Distinktion: Grundzüge der Kulturosoziologie Pierre Bourdieus." I: Friedhelm Neidhardt o.a. (red.) *Kultur und Gesellschaft*. Westdeutscher Verlag, Opladen.
- Ostrom, Elinor (1990) *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge University Press.
- Portes, A. and P. Landolt (1996) "The Downside of Social Capital". *The American Prospect* no. 26 (May-June), s. 18-21, 94.
- Portes, Alejandro (1998) "Social Capital: Origins and Applications". *Annual Review of Sociology*, 24, s. 1-24.
- Putnam, Robert D. (1993) *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press. Princeton, New Jersey.
- Putnam, R. D. (1993a) "The Prosperous Community. Social Capital and Public Life". *The American Prospect*, no. 13, Spring, s. 35-42.
- Putnam, Robert D. (2000) *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster, New York, London, Toronto, Singapore.
- Schultz, Theodore (1961) "Investment in Human Capital." *American Economic Review* 51 (March), s. 1-17.

- Sobel, Joel (2002) "Can We Trust Social Capital?" *Journal of Economic Literature*, Vol. XL (March 2002), s. 139-154.
- Smart, A. (1993) "Gifts, Bribes, and *Guanxi*: A Reconsideration of Bourdieu's Social Capital". *Cultural Anthropology*, Vol. 8(3), s. 388-408.
- Svendsen, Gunnar Lind Haase and Gert Tinggaard Svendsen (2000) "Measuring Social Capital: The Danish Co-operative Dairy Movement". *Sociologia Ruralis*, Vol. 40, No. 1, s. 72-86.
- Svendsen, Gunnar Lind Haase and Gert Tinggaard Svendsen (2001) "Alleviating Poverty: Entrepreneurship and Social Capital in Rural Denmark 1800-1900". *Belgeo. Journal of the Société Royale Belge de Géographie*, nr. 3, s. 231-246.
- Svendsen, Gunnar Lind Haase and Gert Tinggaard Svendsen (2003) "Bourdieuconomics: Towards a new socioeconomics". Til bedømmelse i *Theory and Society*.
- Svendsen, Gunnar Lind Haase (2001) "Hvad er social kapital?" *Dansk Sociologi*, nr. 1, s. 49-61.
- Svendsen, Gunnar Lind Haase (2002) "Hensynet til mennesket. Alliancen mellem husmænd og sociologer 1960-70". *Dansk Sociologi*, nr. 2, s. 92-96.
- Svendsen, Gunnar Lind Haase (2002a) "Conceptual hegemonies in rural Denmark 1945-2002". *Space and Planning*, nr. 4, 2002, s. 355-359.
- Svendsen, Gunnar Lind Haase (2003) "Centralisering, centralisering - og atter centralisering? Kættene indenfor den danske andelsbevægelse før og nu". *Folk og Kultur*, årgang 2003, s. 88-99.
- Swartz, David (1997) *Culture and Power: The Sociology of Pierre Bourdieu*. University of Chicago Press, Chicago, London.
- Wolffsen, Poul (1998) "Kapital". I: Jørn Lund o.a. (red.) *Den Store Danske Encyklopædi*, bd. 10, s. 317. Gyldendal, Haslev.

Woolcock, Michael (1998) "Social capital and economic development: Toward a theoretical synthesis and policy framework". *Theory and Society* 27, s. 151-208.

Wrong, Dennis (1961) "The oversocialized conception of man in modern sociology". *American Sociological Review*, Vol. 26, No. 2, s. 183-193.